

«Նոր ժամանակի կրթություն» ՀԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հետազոտության թեման՝ «Ինքնուրույն ընթերցանության
ժամերը և կազմակերպման մեթոդները»

Առարկան՝ Դասվար

Հետազոտող ուսուցիչ՝ Գայանե Հովհաննիսյան

Ուսումնական հաստատություն՝ Երևանի հ. 107 միջնակարգ
դպրոց

Երևան 2022

Առաջին անգամ լավ գիրք կարդալիս՝ մենք նույն զգացումն ենք ունենում, ինչ նոր ընկեր ձեռք բերելիս: Կրկին կարդալ արդեն կարդացած գիրքը՝ նշանակում է նորից տեսնել հին ընկերոջը:

Վոլտեր

ՆԵՐՎՇՈՒԹՅՈՒՆ

Մարդու բազմակողմանի զարգացման հիմքը դրվում է կրտսեր դպրոցում: Տարրական դասարանների մայրենի լեզվի դասընթացում առաջատար տեղ է գրավում ընթերցանությունը: Դրա նպատակն է՝ զարգացնել աշակերտների կարդալու և պատմելու կարողությունները, խոսքը հարստացնել նրանց ճանաչողական գիտելիքներն ու բառապաշարը: Մայրենիի դասավանդման ընթացքում ուսուցողական նպատակներից բացի լուծվում են նաև դաստիարակչական լուրջ խնդիրներ՝ գեղագիտական ճաշակի, աշխատասիրության, ազնվության, ճշտապահության, բարոյական ու կամային մի շարք բազմազույն հատկանիշների: Մեր ժամանակներում գիտատեխնիկական առաջընթացը համակարգիչը համացանցը համակարգչային խաղերը ճնշում են երեխայի հետաքրքրությունը ընթերցանության նկատմամբ: Հաճախ ենք լսում արտահայտություններ, որը ամեն ինչ գիտի: Բայց այդպես չէ: Այսօր էլ հիմնային գիտելիքը ուսուցման հիմքն է: Նման տեսակետ արտահայտողները գիտելիքը շփոթում են տեղեկույթի հետ: Google-ն ունի տեղեկույթ: Իսկ գիտելիքն այսօր էլ կարևոր է: Ընթերցանությունը պետք է ծառայի արժեքային համակարգի ձևավորման, մարդկային բարձր արժեքների ուսուցանման համար: Եվ դրանում իր ուրույն տեղն ունի նաև ինքնուրույն ընթերցանությունը:

Կարելի է ընտրել նաև այնպիսի բնագրեր, որից աշակերտը կիմանա, կճանաչի ազգային արժեքներն ու մշակութային գանձերը, կգնահատի գրքի դերն անհատի և ժողովրդի կյանքում, կձգտի սիրով, խնամքով և հոգածությամբ վերաբերվել գրքին, իմանալ գրադարանից օգտվելու կանոնները, խնամքով վերաբերվել գրադարանի գրքերին:

Ինքնուրույն ընթերցանության ժամերի կազմակերպման մեթոդները

Եթե ընթերցանությունը վսեմացնում է ձեր հոգին այն ներշնչել է ձեզ *ազնիվ ու խիզախ զգացմունքներ, նշանակում է գիրքը լավն է ու ստեղծված է վարպետի ձեռքով:*

Լայնաբրուեր

Ընթերցանության խնդիրներն ու նպատակները տարրական դասարանում

Տարրական դպրոցում մայրենի լեզվի ուսուցման նպատակն է՝

- ձևավորել և զարգացնել երեխաների կարդալու կարողությունները,
- մաքրել, հղկել և հարստացնել նախադպրոցական տարիքում ձեռք բերած բառապաշարը, ձևավորել կապակցված գրավոր և բանավոր ունակություն,
- ձևավորել փոքրածավալ տարաբնույթ ստեղծագործություններ, ընթերցելով դրանց հիմնական միտքը՝ գաղափարը հասկանալու ենթատեքստը կռահելով հերոսների գործողությունների տրամաբանությունն ըմբռնելու դրանց շուրջ պարզ դատողություններ անելու կարողություններ, ձեռք բերած բարոյական արժեքներին հետևելու անհրաժեշտության գիտակցություն, դրանցով կյանքում առաջնորդվելու ունակություն, գիտելիքների և կարողությունների ձևավորման ճանապարհով ձևավորել հայեցի մտածողությունը, ապահովել երեխայի անձի զարգացումը նպաստելով երեխայի ինքնաճանաչմանը ինքնադրսևորմանը ձևավորելով համագործակցային ունակություններ:

Ընթերցանությունն արտահայտիչ է համարվում ,եթե այն ունկնդրի մեջ առաջացնում է ուշադրություն և հետաքրքրություն: Ընթերցանությունը աշակերտի մտավոր զարգացման և բարոյական դաստիարակության ամենակարևոր միջոցներից մեկն է: Այն անհրաժեշտ է ոչ միայն սովորելու այլև ինքնահաստատվելու արագ մտածուի համար: Մայրենիի դասընթացին իրենց ուրույն տեղն են գրավում ինքնուրույն ընթերցանության դասաժամերը: Ինքնուրույն ընթերցանության դասն իր կարևոր տեղն ունի ոչ միայն դասարանային այլև ընդհանուր առմամբ ողջ

ուսումնադաստիարակչական աշխատանքների ընթացքում: Ինչպես մայրենիի, այնպես էլ ինքնուրույն ընթերցանության դասերին գեղարվեստական լավագույն ստեղծագործությունների միջոցով աշակերտների մեջ սեր է արթնանում մեր ժողովրդի ու հայրենիքի հանդեպ, նրանք հաղորդակից են դառնում հայոց լեզվի ճոխությանը, գեղեցկությանն ու ճկունությանը: Սա առավել ազատ գործընթաց է, որը մեծ հնարավորություն է տալիս ուսուցչին՝ լրացնելու և խորացնելու աշակերտների գիտելիքները, որի արդյունքում երեխաները մղվում են դեպի գիրքն ու ընթերցանությունը, դեպի ինքնուրույն որոնողական գործունեությունը, փորձում են հաղթահարել կարդալու դժվարությունները, ինքնուրույն ընթերցանության: Դասաժամերի նկատմամբ աշակերտների հետաքրքրությունը մեծացնել այդ դասաժամերն ավելի հետաքրքրաշարժ դարձնելու նպատակով կարելի է կազմակերպել ոչ ստանդարտ բնույթի դասեր:

Ընթերցանության ուսուցումը բավական երկար պրոցես է Երեխաները պետք է հասկանան որ ընթերցանությունը հնչյունների և տառերի հասարակ շարք չէ որը գրված է թղթի վրա այլ մասնիկներ որոնք կազմում են բառեր իսկ այդ բառերը ունեն իմաստ որը անհրաժեշտ է հասկանալ ընթերցանության ժամանակ Երեխային ընթերցանությանը պատրաստելիս պետք է կիրառել բոլոր ճանաչողական հմտությունները Մանկական ճանաչողական հմտությունները և գիտելիքները հաճախ խթան են հանդիսանում դպրոցում երեխայի հաջող ուսուցման համար Մանկական գրագետ խոսքը նպաստում է նրանց բանավոր հաղորդակցմանը և սովորեցնում է հասկանալ գրավոր բառերը զարգացնելով գրագիտությունը:

Անկասկած ընթերցանության գլխավոր նպատակը ըմբռնումն է: Նույնիսկ մինչև երեխայի ինքնուրույն կարդալը, նա, լսելով այն, ինչ հաճախ և պարբերաբար կարդում են նրան իր ծնողները, օգնում է ստանալ կյանքի հիմնական հմտությունները, որոնք անհրաժեշտ կլինեն հետագա զարգացման և աճի համար: Դա նշանակում է, որ պետք է կարդալ ոչ միայն հասարակ և պատմական մանկական գրքեր, այլ նաև քննարկել երեխայի հետ այդ գրքերի բովանդակությունը, գլխավոր հերոսների բնավորությունը, իրադարձությունները, որոնք տեղի են ունենում գլխավոր հերոսների հետ: Ընթերցանությունը տեքստի և կարդացողի միջև բարդ փոխազդեցություն է, որը ձևավորվում է նախնական գիտելիքների, փորձի և կարդացողի լեզվային

ընդհանրության վերաբերմունքի հիմքի վրա՝ պայմանավորված մշակույթով և սոցիալական վիճակով: Բացի այդ, ընթերցանությունը պահանջում է ստեղծագործական մոտեցում և քննադատական վերլուծություն: Ընթերցանության մեջ չկան կանոններ, ընթերցողին ընթերցանությունում ոչինչ չի սահմանափակում: Անհրաժեշտ է՝ որքան հնարավոր է, շատ գրքեր կարդալ, որոնք կօգնեն երեխային ընդլայնել տեսադաշտը և գիտելիքները: Եթե դուք չեք ծուլանա քննարկել ձեր երեխայի հետ գրքերի բովանդակությունը, դա կհանգեցնի նրան, որ ձեր երեխան ավելի շատ կսկսի հետաքրքրվել ընթերցանությամբ, ինչը իր հերթին կհանգեցնի նրան, որ երեխան կփորձի ինքնուրույն գտնել պատմությունների կամ գրքերի շարունակությունը, որոնք կապված են այդ իրադարձությունների հետ: Հագեցած ուսուցումը կօգնի փոքրիկ ընթերցողին ակտիվորեն կապել իր գիտելիքները կամ փորձը տեքստերում գրված մտքերի հետ, այնուհետև յուրացնել այն մտքերը, որոնք նա փորձում էր հասկանալ: Այսպիսով նա կարող է այդ բազմաթիվ իրադարձությունները համեմատել իրական աշխարհի հետ, որտեղ նա ապրում է: Ի վերջո, նա կհասկանա, որ այդ ամենում նրան օգնեցին գրքերը, որոնք նա կարդացել է:

Տարրական դասարաններում առավել նախընտրելի է հանձնարարել աշակերտներին ընթերցել հեքիաթներ, առակներ, բանաստեղծություններ, անվանի մարդկանց մասին և նրանց մասին ասույթներ, հատվածներ մեծերի նամակներից, պատմվածքներ, հայրենիքի նշանավոր մարդկանց մասին տեղեկություններ, լեզենդներ, ավանդազրույցներ և այլ փոքր ծավալի ստեղծագործություններ, մանկական գրականություն հայրենի և արտասահմանյան գրողների կողմից:

Ընթերցանությունը աշակերտի մտավոր զարգացման և բարոյական դաստիարակության ամենակարևոր միջոցներից մեկն է: Այն անհրաժեշտ է ոչ միայն սովորելու. այլև ինքնահաստատվելու, արագ մտածելու, ճիշտ կողմնորոշվելու համար: Հայ մանկավարժագետ Մինասյանը գրել է.«Ուսուցման նպատակը միայն այն չէ. որ երեխային տա ծանոթություններ, գիտելիքներ, այլ այն է, որ դրանք դնի մի այնպիսի վիճակում, որ երեխան հարկին կարողանա գործադրել: Անհրաժեշտ է, որ ամեն մի գաղափար ծանոթություն լինի ուժ»:

Մայրենիի դասընթացում իրենց ուրույն տեղն են գրավում ինքնուրույն ընթերցանության դասաժամերը: Մի կողմից այդ դասաժամերի ընթացքում զարգանում են ընթերցողական հետաքրքրությունները, երեխաների աշխարհայացքը, նրանց գեղագիտական ճաշակը, երևակայությունը և ստեղծագործական միտքը, մյուս կողմից՝ իրագործվում են ծրագրային չափորոշչային պահանջները, ձևավորվում են ակտիվ ընթերցողին անհրաժեշտ կարողություններ և հմտություններ: Ինքնուրույն ընթերցանության դասն իր կարևոր տեղն ունի ոչ միայն դասարանային, այլև ընդհանուր առմամբ ողջ ուսումնադաստիարակչական աշխատանքների ընթացքում: Ինչպես մայրենիի, այնպես էլ ինքնուրույն ընթերցանության դասերին, գեղարվեստական լավագույն ստեղծագործությունների միջոցով աշակերտների մեջ սեր է արթնանում մեր ժողովրդի ու հայրենիքի հանդեպ, նրանք հաղորդակից են դառնում հայոց լեզվի ճոխությանը գեղեցկությանն ու ճկունությանը: Սա առավել ազատ գործընթաց է, որը մեծ հնարավորություն է տալիս ուսուցչին՝ լրացնելու և խորացնելու աշակերտների գիտելիքները, որի արդյունքում երեխաները մղվում են դեպի գիրքն ու ընթերցանությունը, դեպի ինքնուրույն որոնողական գործունեությունը, փորձում են հաղթահարել կարդալու դժվարությունները: Ինքնուրույն ընթերցանության դասաժամերի նկատմամբ աշակերտների հետաքրքրությունը մեծացնելու, այդ դասաժամերն ավելի հետաքրքրաշարժ դարձնելու նպատակով կարելի է կազմակերպել ոչ ստանդարտ բնույթի դասեր:

Ընթերցանությունը խորացնում է մտածողությունը միտքը մղում դեպի որոնումներ և երևույթների վերլուծություն:

Մ Ի Կալինին

Ինքնուրույն ընթերցանության դասաժամերի նպատակներն են

- ծանոթացնել սովորողներին մանկական գրականության նմուշներին, որոնք կարելի է ներառել ժամանակակից կրտսեր դպրոցականի ընթերցողական շրջանի մեջ.

- հետաքրքրություն ձևավորել գրքի՝ որպես գիտելիքների աղբյուրի նկատմամբ, զարգացնել գիրք կարդալու ցանկություն և սովորություն
- կատարելագործել սովորողների գրքերն ինքնուրույն ընտրելու և ընթերցելու կարողությունները
- մշակել ընթերցողական մտահորիզոն և դաստիարակել դրական վերաբերմունք գրքի՝ որպես հասարակական արժեքի նկատմամբ:

Ինքնուրույն ընթերցանության դասերն ունեն որոշակի առանձնահատկություններ: Առանց այդ առանձնահատկությունների հաշվառման այդ դասերը չեն կարող իրականացնել իրենց առջև դրված խնդիրները:

Այսպես՝

1. Յուրաքանչյուր դասին ցանկալի է անցկացնել յուրօրինակ հաշվետվություն այն մասին, թե ինչ են երեխաներն ինքնուրույն ընթերցել: Երեխաները դասարան են բերում և ցույց տալիս այն գրքերը, որոնք նրանք ընթերցել են արձակուրդին (ամառային, աշնանային, գարնանային, ձմեռային) անցած մեկ շաբաթվա (դասարանում) կամ երկու շաբաթվա ընթացքում, երկրորդ երրորդ և չորրորդ դասարանում:
2. Յուրաքանչյուր դասին երաշխավորություններ են տրվում են նոր գրքերի վերաբերյալ: Այդ երաշխավորությունների ձևերը բազմազան են. և՛ կարծիքների փոխանակում, և՛ երաշխավորություն ուսուցչի կողմից տվյալ գրքի ցուցադրումով, և՛ ոչ մեծ ցուցահանդեսի կազմակերպում դասարանում, թեմատիկ կամ հեղինակային երաշխավորվող գրքից մի հատվածի ընթերցում գրքի նկատմամբ հետաքրքրություն արթնացնելու նպատակով, նկարագարուման ցուցադրում և այլն:
3. Ցանկալի է, որ յուրաքանչյուր դասի ընթացքում երեխաներն ընթերցեն տարբեր ժանրերի ստեղծագործություններ, պատմվածքներ, հեքիաթներ, բանաստեղծություններ: Եթե ստեղծագործությունը ծավալով մեծ չէ, այն ընթերցում են ամբողջական, իսկ եթե ծավալուն է, ընթերցում են դասերի ընթացքում կամ ընթերցում են հատվածներ այն գրքերից, որոնք կարդում է ամբողջ դասարանը: Հաճախ ընթերցում են բարձրաձայն: Իրականացվում է նաև և՛ լուր ընթերցանություն, և՛ դերերով ընթերցանություն, և՛ թատերականացում:
4. Յուրաքանչյուր դասին անհրաժեշտ է անպայման ժամանակ հատկացնել ընթերցած ստեղծագործության վերլուծությանը ոչ միայն զրույցի ձևով, պատասխաններ ուսուցչի տված հարցերին, այլև ազատ ինքնարտահայտման միջոցով: Ցանկալի է տալ հետևյալ բնույթի հարցեր. «Ի՞նչ կարող են ասել այս գրքի մասին կամ գրքի մեջ», «Ի՞նչն ամենից շատ քեզ դուր եկավ» և այլն:
5. Բառային աշխատանքը, ինչպես նաև լեզվական միջոցների շուրջ աշխատանքն ինքնուրույն ընթերցանության դասերին խաղում է սուկ օժանդակող դեր: Ինքնուրույն ընթերցանության դասերին հնարավոր չէ բացատրել բոլոր անձանոթ

բառերը: Բառային աշխատանքը նշակալից չափով պետք է կատարել ուղղորդելով դեպի բառարանները, տեղեկատու գրականությունը և այլն: Այլ խոսքով՝ այդ աշխատանքը մոտ է այն ձևին, որոնք կիրառվում են կյանքում ցանկացած գիրք ընթերցելիս:

6. Ինքնուրույն ընթերցանության դասերին երեխաները համառոտ վերարտադրում են ընթերցած գրքի բովանդակությունը, վերարտադրում են իրենց դուր եկած հատվածները (ընտրովի վերարտադրություն), ընթերցածը ներկայացնում են դերերով և այլն, ինչպես նաև ինքնուրույն ընթերցանության դասերն ավելի շատ պայմաններ են ստեղծում բավականին մեծ ծավալով ստեղծագործական բնույթի աշխատանքներ կատարելու համար. ընթերցածի բովանդակության նկարագարում (բառային և գրաֆիկական), ապլիկացիա, ծեփակերտում, ստեղծագործության ներկայացում երաժշտական ձևավորմամբ:

Անվիճելի է, որ ցանկացած լավ գրքի նշան է այն, որ մարդու տարիքի մեծացմանը զուգահեռ այն ավելի է դուր գալիս:

Գեորգ Լիխտենբերգ

Ինքնուրույն ընթերցանության դասաժամերի կազմակերպման համար ի՞նչ հետաքրքրաշարժ ձյեր կան

Ինքնուրույն ընթերցանության դասաժամերի նկատմամբ աշակերտների հետաքրքրությունը մեծացնելու, այդ դասաժամերն ավելի հետաքրքրաշարժ դարձնելու նպատակով կարելի է կազմակերպել իրենց կառուցվածքով ոչ ստանդարտ բնույթի դասեր:

Որպեսզի դասերն անցնեն ստեղծագործական մթնոլորտում և երեխաները հնարավորություն ունենան դրսևորել իրենց ունակությունները ցանկալի է, որ առաջադրանքները լինեն անսովոր:

- զարգացնեն տրամաբանությունը, հնարավորությունը, կերպարային մտածողությունը
- ըստ բարդության լինեն տարբեր մակարդակների մակարդակների,

- ունենան գործնական նշանակություն և միջառարկայական բովանդակություն
- լինեն հետաքրքրաշարժ իրենց ձևով բովանդակությամբ կամ լուծման միջոցներով:
- ունենան անսպասելի արդյունք:

Առաջարկում եմ ինքնուրույն ընթերցանության դասերի անցկացման մի շարք ոչ ստանդարտ ձևեր.

Դաս - հեքիաթն անցկացվում է անսովոր ձևով: Ամբողջ դասասենյակը փոխակերպվում է հեքիաթային աշխարհի, իսկ երեխաները հեքիաթային հերոսների: Դասը կարելի է անցկացնել մեկ կամ մի քանի հեքիաթների բովանդակության շուրջ: Դա կարող է լինել ժողովրդական կամ հեղինակային հեքիաթ: Դաս- հեքիաթը հեքիաթային կարող է լինել իր անցկացման ձևով, երբ դասի ընթացքում օգտագործվում են հեքիաթային իրեր երեխաներին օգնության են հասնում հեքիաթային հերոսները, դասի ընթացքում օգտագործվում են հեքիաթային արտահայտություններ:

Դաս –ճանապարհորդությունը վառ հուզական խաղային ձև է, որը հրապուրում է երեխային հենց դասի սկզբում և մինչև դասի վերջ երեխայի ուշադրությունը չի շեղվում ճանապարհորդել կարելի է մեկ գրքի էջերով մեկ հեղինակի գրքի էջերով այն ժամանակաշրջանով, որի ընթացքում ապրել են գրական ստեղծագործության հեղինակը կամ հերոսները երկրներով, որտեղ ապրել են նրանք և այլն:

Դաս –մրցույթի ընթացքում դասարանը բաժանվում է խմբերի մշակվում են մրցութային առաջադրանքների գնահատման չափանիշները: Ընտրվում է գնահատող հանձնաժողով, որի կազմում կարող են լինել ծնողներ բարձր դասարանի սովորողներ: Մրցույթը կարելի է անցկացնել որևէ մարզական խաղի ձևով օրինակ՝

Ֆուտբոլի, երբ դասարանը բաժանվում է խմբերի և յուրաքանչյուր ճիշտ պատասխանը նշվում է հակառակորդի դարպասում հերթական գոլով: Այսպիսի դասի անցկացման համար անհրաժեշտ է համապատասխան կահավորանք:

Գիրքը լավն է, եթե հեղինակը նրանում արտահայտում է միայն այն, ինչ պետք է և անյպես ինչպես պետք է:

Արիստոտել

Ինչպե՞ս կարելի է պլանավորել և կազմակերպել ինքնուրույն ընթերցանության դասաժամերը

Ինքնուրույն ընթերցանության դասընթացի ամբողջ ուսումնադաստիարակչական աշխատանքը ցանկալի է պլանավորել կիսամյակի կտրվածքով: Պլանավորելիս ուսուցիչն ամենից առաջ պլանում զետեղում է ինքնուրույն ընթերցանության դասերի թեմատիկան ընտրում է և այն գրքերը կամ ստեղծագործությունները որոնք պետք է ընթերցվեն դասարանում բարձրաձայն :Ինքնուրույն ընթերցանության դասին յուրաքանչյուր հանդիպումը գրքի հետ պետք է առաջացնի հետաքրքրություն այսինքն երբեմն երեխան չպետք է նախապես իմանա, թե ինչ գիրք ընթերցեց ինքնուրույն ընթերցանության դասին: Այս դեպքում նա կարող է իրականացնել ինքնուրույն ընթերցողական գործունեության առաջին պահանջը մտորել գրքի շուրջ մինչ ընթերցումը տրամադրվել դրա բովանդակության ինքնուրույն լիարժեք ընկալմանը:

- Յուրաքանչյուր երեխա պետք է իմանա, որ մանական գրքի շուրջ ինքնուրույն աշխատանքի ընթացքում չի կարելի խանգարել ընկերոջը: Պետք է սովորեցնել ինքնուրույն աշխատել գրքի շուրջ:
- Կոլեկտիվ աշխատանքի կազմակերպման կարգը նույնպես պետք է խթանի երեխաների մեջ մշակել այն հարցերին ինքնուրույն պատասխանելու կարողությունները, որոնք կօգնեն ընթերցողին ստուգել, թե արդյոք ճիշտ է ընկալում գրքի բովանդակությունն ընթերցանության ընթացքում և ընթերցանությունն ավարտելուց հետո:՝
- Այսպիսի հարցերից են.
- Ի՞նչ գիրք ես կարդացի:

- Ինչպե՞ս է դրա վերնագիրը:
- Ի՞նչ կարող եմ ասել վերնագրի մասին:
- Ինչպե՞ս են անվանում այդ ստեղծագործությունը:
- Ինչի՞ մասին է պատմվում ստեղծագործության մեջ:
- Ե՞րբ և տարվա ո՞ր եղանակին են կատարվում ստեղծագործության մեջ ընդգրկված դեպքերը: Որտեղի՞ց ես այն իմացա տեքստի բովանդակությունից, նկարագարդումից:
- Ո՞ր հերոսն է ինձ դուր գալիս: Ո՞րը դուր չի գալիս: Կամ ի՞նչն ավելի տպավորվեց, ինչն ավելի տպավորեց, ինչն էր անսովոր, զվարճալի, զարմանալի:
- Երեխաները, աշխատելով ընթերցած գրքի շուրջ, ակամա սովորում են, ավարտելով ինքնուրույն ընթերցումը, մտորել ընթերցածի շուրջ ուղղորդելով արդեն իրենց հայտնի հարցերի համակարգով
- Գրքի շուրջ կուլեկտիվ աշխատանքն ունի հետևյալ նպատակները.
- մինչև ընթերցելը մշակել գրքի բովանդակության որոշման կարողությունները դրա երեք հիմնական արտաքին հատկանիշներով հեղինակի ազգանունը, վերնագիրը և նկարագարդումը շապիկի վրա կամ տեքստի շուրջը: Այս հատկանիշներից յուրաքանչյուրն աշակերտը պետք կարողանա ինքնուրույն ճանաչել,
- ձևավորել ընթերցման թեման որոշելու կարողություններ այն գրքերի համեմատման միջոցով, որոնք ընթերցել և ուսումնասիրել են դասերի ընթացքում և այն գրքերի որոնք ընթերցել են ինքնուրույն:
- ընթացքում գրքերի համեմատման միջոցով ընթերցածի թեման որոշելու, ինչպես նաև ցանկացած անձանոթ գրքի բովանդակության կանխագուշակելու գործընթացը կազմակերպվում է անհատապես, իսկ ուսումնական գործունեության արդյունքները ստուգվում են կուլեկտիվ աշխատանքի միջոցով:

Գրքի շուրջ կուլեկտիվ աշխատանքի առավել արդյունավետ ձևերից են՝

- Տրված թեմայով գրքերի ցուցահանդեսի կուլեկտիվ ստեղծումը
- Ընթերցած կուլեկտիվ բեմադրումը
- Գրական խաղերի կազմակերպումը

- Ընթերցած գրական ստեղծագործական սյուժեի հիման վրա նկարահանված կինոֆիլմի կուլեկտիվ դիտումն ու քննարկումը:

Ոչնչի մասին չի մտածում միայն նա ով ոչինչ չի կարդում

Դենի Դիդրո

Ի՞նչ մեթոդներով կարելի է վարել ինքնուրույն ընթերցանության դասաժամը

Կարելի է տարբերակել ինքնուրույն ընթերցանության դասերի կազմակերպման երկու տիպի կառուցվածքներ:

ՏԻՊ: Հիմնական- այն կազմված է 4 կառուցվածքային բաղադրիչներից, որոնցից յուրաքանչյուրի իրագործման համար պահանջվում է որոշակի ժամանակ: Այս բաղադրիչները փոխկապակցված են: Դրանց հաջորդականությունը որպես կանոն հետևյալն է.

- ✓ Աշխատանք դասի ընթացքում ընթերցած գրքերի ցուցահանդեսի ստեղծման ուղղությամբ:
- ✓ Ջրույց՝ ընթերցած գրքերի հերոսների և հեղինակների մասին:
- ✓ Ուսուցչի կողմից երեխաների ընթերցողական փորձի լրացում, ընդլայնում ճշգրտում:
- ✓ Տնային հանձնարարություն

ՏԻՊ: Դաս – հաշվետվություն: Սա հաշվետվություն է ընթերցած գրքերի վերաբերյալ, որի թեման ընտրում են իրենք՝ երեխաներն, իրենց ցանկությամբ: Դաս - հաշվետվության ընթացքում կարելի է անցկացնել գրույցներ գրական խաղեր վիկտորինաներ մրցույթներ ընտրված թեմայով:

Երրորդ և չորրորդ դասարաններում դաս հաշվետվությունների կազմակերպման գործընթացը փոքր ինչ բարդանում է, որովհետև երեխաները երկու շաբաթում (այս դասարաններում գերադասելի է ինքնուրույն ընթերցանության

դասաժամերն անցկացնել երկու շաբաթը մեկ անգամ՝ երկու ժամով) ընթերցում են տրված թեմայով շատ գրքեր կամ ծավալուն ստեղծագործություններ, դրանք ինքնուրույն ընտրելով, ընդ որում՝ այդ ընտրությունը կարող է լինել և՛ հաջող, և՛ անհաջող, և՛ հասկանալով, իմաստավորված, և՛ ձևական, իսկ ուսուցիչը պետք է այդ երկու դասաժամում ապահովի յուրաքանչյուր աշակերտի առավել ակտիվ մասնակցությունը դասընթացում: ԵՎ որպեսզի հաղթահարի դժվարությունը, նրան անհրաժեշտ է հրաշալի իմանալ դասի թեմայի հետ կապված նյութը և կարողանա քննարկել այնպիսի հարցեր, որոնք կստիպեն երեխաներին պատասխանը որոնել «իրենց» ընթերցած գրքերում, ցանկություն առաջացնեն պատասխանել հարցերին՝ օգտվելով «իրենց» գրքերից: Այնուհանդերձ ամբողջ դասարանի հետ կատարվող աշխատանքը չի կարելի փոխարինել սովորողների անհատական հաշվետվությամբ, առավել ևս ընթերցածի վերարտադրությամբ

Յուրաքանչյուր զրույցի արդյունավետությունը ապահովող հնարի ընտրությունն առավելապես կախված է տվյալ դասին ուսումնասիրվող գրական նյութի առանձնահատկությունից երեխաների ընթերցողական մտահորիզոնի մակարդակից:

Ընթերցած ստեղծագործությունը ներկայացնելու ձևը երեխաները կարող են ընտրել իրենց ցանկությամբ: Միայն այս դեպքում ընթերցողական կարողությունները կդառնան անձնական հաջողության ցուցանիշը: Որպես կանոն երեխաները սիրում են վերարտադրել ընթերցած գրքից՝ ընտրելով որոշակի հատվածներ՝ ըստ նկարագարման, հենակետային բառերի: Ովքեր բանաստեղծություններ են սիրում, արտասանում են անգիր: Իսկ այն ստեղծագործություններում, որտեղ շատ երկխոսություններ կան, ներկայացնում են դերային խաղով:

Ներկայացնում եմ ինքնուրույն ընթերցանության դասերի արդյունավետությանը նպաստող մեթոդների ու հնարների կիրառմամբ դասերի նմուշօրինակներ:

Դեռևս ամառային արձակուրդին աշակերտներին կարելի առաջարկել ընթերցելու նախընտրած ստեղծագործությունները: Ընդ որում՝ նախօրոք կարելի է պայմանավորվել ծնողների հետ. որ նրանք իրենց երեխաներին օգնեն ընտրել այնպիսի մանկական գրականություն, որն աչքի ընկնի պարզությամբ, մատչելիությամբ, խոր գեղարվեստականությամբ և կերպարների ու նկարագրված դեպքերի վառ

գունավորմամբ: Նման ստեղծագործությունները երեխաների մեջ անհրաժեշտ հույզեր ու ապրումներ կառաջացնեն: Նրանք կզգան ու հոգեպես կվերապրեն այն ամենը, ինչ նկարագրված է գրքում: Երբ աշակերտներին թույլ է տրվում ընտրել ինչ կարդալ, նրանք սկսում են կարդացածի հանդեպ սեփականության զգացում ունենալ: Դա առաջին վճռորոշ այն քայլն է, որն ընթերցողին ներգրավում է համապատասխան գործունեության մեջ:

Մեպտեմբերին հենց ինքնուրույն ընթերցանությանը հատկացված առաջին դասաժամին, որը կարելի է անվանել խորհրդակցության ժամ, յուրաքանչյուրը ներկայացնում է իր ընթերցած գիրքը գավազի տեսքով՝ առանց բովանդակությունը պատմելու: Յուրաքանչյուր աշակերտ ձգտում է առավելագույնս գեղեցիկ ձևով ներկայացնել գովազդը, որպեսզի իր ընկերների ընտրությունը կանգ առնի հենց իր նախընտրած գրքի վրա, և բոլորն ընթերցեն այն:

- Ինչու՞ ես ընտրել հատկապես այդ գիրքը:

- Ինչպե՞ս է այն կարդացվում:

- Դու ծանոթ ես այդ հեղինակի որևէ այլ ստեղծագործության:

- Անձանոթ բառեր կայի՞ն Ինչպե՞ս իմացար դրանց բացատրությունը:

Ներկայացնողն իր ընթերցած գիրքը փոխանցում է դասընկերներին, որպեսզի վերջիններս շոշափեն այն, թերթեն, դիտեն կազմը, նկարագրողումները և այլն:

Այնուհետև անցկացվում է քվեարկություն և ըստ քվեարկության արդյունքների ընտրում որևէ մեկի ընթերցած գիրքը ու այն ընթերցել: Միասին սահմանում են այն ժամանակահատվածը, որն անհրաժեշտ է է գիրք ընթերցելու համար: Հաշվի է առնվում նաև տվյալ գիրքն ընթերցած աշակերտի կարծիքը: Աշակերտներն անպայման պետք է իմանան ընթերցանությանը հատկացվող ժամանակը, որպեսզի ըստ այդմ կարողանան պլաններ կազմել: Անպայման աշակերտներին պետք է տեղեկացնել ընթերցելուց հետո, համագործակցային խմբում նրանք պետք է մասնակցեն քննարկմանը: Նման հանձնարարությունն օգնում է աշակերտներին ընթերցման ժամանակ ուշադրություն դարձնել այնպիսի մանրամասների վրա, որոնք նախկինում չէին նկատել:

Մինչ կարդալ սկսելը՝ մտագրոհի միջոցով կազմվում է տեքստի բովանդակության կանխավարկածը: Եթե ընթերցողը նախօրոք գիտի, որ ինքը պատմվածք է կարդալու, ապա մինչ բուն ընթերցանությունն սկսելը, փորձում է վերնագիրն ու նկարները օգտագործել որպես բանալի՝ պատմվածքի բովանդակությունը կռահելու համար: Այս դեպքում նա կանգնած է լավ ընկալման շեմին:

Տրված ժամանակը լրանալուց հետո սկսվում է քննարկման դասաժամը: Աշակերտները բաժանվում են համագործակցային խմբերի: Նրանց ուղղվում են որոշակի հարցեր, որոնց պատասխանները քննարկվելու են.

Այսպես.

- Ի՞նչը ձեզ դուր եկավ այս գրքում:
- Ի՞նչը դուր չեկավ:
- Ի՞նչպես էր գիրքն սկսվում:
- Ի՞նչպես ավարտվեց:
- Արդյո՞ք ընդունելի ավարտ էր:
- Ի՞նչն էր կարևոր:
- Գիրքն ընթերցելուց հետո ի՞նչ մտքեր են ծագել գլխու:
- Ի՞նչն այլ կանեիք, եթե կերպարներից մեկը լինիք:
- Ի՞նչ սովորեցիք հերոսներից:
- Ո՞ր կերպարն ամենաշատը ձեզ դուր եկավ:
- Ի՞նչ հասկացաք՞ կարդալով այս գիրքը:
- Կարո՞ղ եք այլ ավարտ հորինել:
- Ինչպիսի՞ն էր տրամադրությունը:
- Ի՞նչ կարևոր իրադրություն էք վերհիշել:
- Այս գիրքը ձեզ որևէ դեպք կամ որևէ բան հիշեցնու՞մ է:
- Ձեր կարծիքով ինչու՞ է հեղինակը գրել այս գիրքը:

Այնուհետև խմբերն իրենց ընտրությամբ թղթապանակ կամ վահանկ են պատրաստում տվյալ գրքի վերաբերյալ: Խմբի անդամների միջև կատարվում է աշխատանքի բաժանում՝ ընտրելով հետևյալ խորագրերը.

- Պատմվածքի քարտեզ

- Հեղինակի մասին
- Պատմվածքի «մանրակերտը»
- Մեր տպավորությունը
- Գլխավոր հերոսի բնութագիրը
- Նամակ հերոսին հերոսի կողմից
- Պատմվածքի տարբեր հատվածների նկարագարում

Խոսնակները ներկայացնում են իրենց խմբերի աշխատանքները: Դրանք փակցվում են միջանցքում, որպեսզի մյուս դասարանների աշակերտները նույնպես հետաքրքրվեն այդ պատմվածքով և ցանկություն ունենան ընթերցելու այն: Երբ նույն պատմվածքն ընթերցում են բոլորը և քննարկում, ապա այդպիսի ընթերցանությունը կարող է միավորել երեխաներին և նրանց մեջ զարգացնել համագործակցային և հաղորդակցական հմտություններ:

Գրքերը մտքերի նավեր են ժամանակի ալիքներով թափառող և իրենց
թանկարժեք բեռը սերնդից սերունդ զգուշորեն տեղափոխող:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Կարդալ չսիրող, գրքի, հեքիաթի, պատմվածքի ընթերցման նկատմամբ ի
սկզբանե անտարբեր երեխաներ չեն լինում:

Պարզապես անհրաժեշտ է մանկական ընթերցանության մանկավարժորեն
ճիշտ և նպատակային կազմակերպում: Երեխայի համար դժվար է կարդալու
տեխնիկային տիրապետելը, իսկ ավելի դժվար է ձևավորել իսկական ընթերցող:
Գլխավորը ընթերցման կազմակերպումն է այնպես, որ այն խթանի անձի զարգացումը:
Ընթերցանությունը՝ զարգացնում է միտքը, մտահորիզոնը: Գրքերի կարևորագույն և լավ
առավելություններից է դրական ազդեցությունը, որը թողնում են մեր մտահորիզոնի
վրա: Ընթերցանության ընթացքում շատ մտածում ենք, խորհում, որպեսզի հասկանանք
ստեղծագործության բուն իմաստը: Ինքնուրույն ընթերցանության դասն իր կարևոր
տեղն ունի ոչ միայն դասարանային, այլև ընդհանուր առմամբ ողջ
ուսումնադաստիարակչական աշխատանքների ընթացքում: Ինչպես մայրենիի, այնպես
էլ ինքնուրույն ընթերցանության դասերին գեղարվեստական լավագույն
ստեղծագործությունների միջոցով աշակերտների մեջ սեր է արթնանում մեր ժողովրդի
ու հայրենիքի հանդեպ, նրանք հաղորդակից են դառնում հայոց լեզվի ճոխությանը,
գեղեցկությանն ու ճկունությանը: Սա առավել ազատ գործընթաց է, որը մեծ
հնարավորություն է տալիս ուսուցչին՝ լրացնելու և խորացնելու աշակերտների
գիտելիքները, որի արդյունքում երեխաները մղվում են դեպի գիրքն ու

ընթերցանությունը, դեպի ինքնուրույն որոնողական գործունեությունը, փորձում են հաղթահարել կարգավու դժվարությունները:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

- Ջուլիետա Գյուլամիրյան «Հայոց լեզվի տարրական ուսուցման մեթոդիկա» Երևան, 2006
- Թորոսյան Կ., Չիբուխյան Կ. «Ընթերցանության դասաժամերի դերն ինքնուրույն գործունեության կազմակերպման և մտածողության զարգացման գործում» (Նախաշավիղ) Երևան, 2010
- Ֆրիդրիխ Էբերտ հիմնադրամ «Ուսուցման արդյունավետ հնարներ» Երևան, 2020
- Կ. Թորոսյան Կ. Չիբուխյան Հ. Խաչատրյան «50 հարց ու պատասխան տարրական դասարանների ուսուցիչների համար»
- ԱՍՈՒՅԹՆԵՐ ԳՐՔԻ և ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ
- https://youtu.be/2iILKST_bOw
- <https://youtu.be/-byn1rFMjvs>